

Genderově neutrální výuka na vysokých školách

Online nástroj k sebehodnocení a dalšímu profesnímu vzdělávání

Položky online nástroje „Genderově neutrálně výuka na vysokých školách“. Tento nástroj vznikl v rámci projektu E-Qual+ „Hodnocení výuky jako pomůcka prosazování rovnosti žen a mužů“ ve Středisku vysokoškolské didaktiky na Freiburské univerzitě (Švýcarsko).

Zdroj: <https://elearning.unifr.ch/equal/de/home>

SEBEHODNOCENÍ VÝUKY – EXPLICITNÍ PŘÍSTUP

Pedagogická komunikace

1. Pěstuji u svých studentek a studentů citlivost k významu genderově neutrálního jazyka.
2. Ve svých předmětech vedu své studentky a studenty k genderově neutrálnímu vyjadřování v ústním i písemném projevu.
3. Při hodnocení písemných prací studentů a studentek je pro mne používání genderově neutrálního jazyka jedním z explicitních kritérií.
4. Díky mému pedagogickému vedení studentky a studenti projevují vyšší citlivost s ohledem na sociální a kulturní různorodost v naší společnosti (např. pokud jde o životní styly, sociální původ, kulturní příslušnost).
5. V mých předmětech dosahují studentky a studenti vyšší citlivosti k významu genderu ve vizuálním zobrazení.

Učivo předmětu

1. V mých předmětech se studentky a studenti seznamují s problematikou, teoriemi a výsledky výzkumu genderových studií ve vztahu k svému oboru.
2. Studentky a studenti se učí systematicky začleňovat genderový rozměr do odborného učiva.
3. Ve svém kurzu tematizují vznik a vývoj vědeckého poznání i z hlediska aspektů genderu a diverzity.
4. Studenti a studentky se učí vnímat a kriticky posuzovat genderové stereotypy ve své profesní přípravě i v oborové praxi.
5. Studenti a studentky jsou vedeni k tomu, aby reflektovali dosah genderových vztahů v historii své vědní disciplíny.

Vyučovací styly a styly učení

1. Moji studenti a studentky vědí, s jakým cílem používám ve vyučování jednotlivé formy výuky.
2. V mých hodinách si mohou studentky a studenti uvědomit a uplatnit své oblíbené učebními styly a své zaměření.
3. Vybízím své studenty a studentky k debatě o jejich rozličných studijních motivacích a zájmech a k následné reflexi obojího.
4. S ohledem na motivace a zájmy studentek a studentů pak v případě potřeby poukazuji na souvislosti s genderem a diverzitou.
5. V mých předmětech se studenti a studentky učí kriticky nahlížet a posuzovat skryté kurikulum.

Interakce během výuky

1. Nevyváženost v účasti studentů a studentek v diskuzích se na mých hodinách stává tématem.
2. Pěstuji u svých studentů a studentek citlivost vůči působení genderových stereotypů během jednotlivých komunikačních situací.
3. Moji studenti a studentky se během skupinové práce setkávají a potýkají s genderově specifickou dělbou rolí a učí se vůči ní vymezovat, usměrňovat ji.
4. Podle potřeby sestavuji smíšené či homogenní pracovní skupinky; následně povzbuzuji studenty a studentky k reflexi nabytých zkušeností.
5. Na sexistické a jiné diskriminační poznámky ve svých kurzech reaguji jednoznačně a tak, jak si to žádá situace.

Vyučující a porozumění genderu

1. Jsou mi známy některé základní teoretické koncepty genderových studií.
2. Víím, kde hledat zdroje nejnovějších poznatků genderových studií v mém oboru.
3. Jsem s to rozpoznat genderově specifické nerovnosti v sociálních interakcích a se svými studenty a studentkami je tematizují.
4. Podle situace uplatňuji strategie, které zviditelňují rozdíly mezi ženami a muži, ale současně i strategie, které tyto rozdíly neutralizují.
5. Jsem s to příhodně problematizovat diskriminující chování, zvládat projevy rezistence k tématu genderu a být průvodcem/kyní procesem reflexe.

Přezkoušení výkonu studujících

1. Osvojení si genderových kompetencí u studujících je v mých předmětech stanoveno jako jeden z výukových cílů.
2. Genderově neutrální jazyk a vystupování jsou jedním z kritérií hodnocení výkonu studentů a studentek.
3. Prověřuji schopnost studujících začlenit genderový rozměr do studovaného oboru.
4. Prověřuji schopnost studujících kriticky posuzovat genderové aspekty vztahující se k jejich oboru.
5. Sociální kompetence studujících při utváření pracovních vztahů ve skupinách hodnotím i z hlediska genderové citlivosti.

Hodnocení vlastní výuky

1. Čas od času pozvu nějakého kolegu či kolegyni na náslech své hodiny s prosbou, aby ji sledoval/a z hlediska genderově neutrálního přístupu ke skladbě vyučovací hodiny (kolegiální hodnocení).
2. Angažuji se v neformálním uskupení vyučujících, kteří prosazují různé aspekty genderové rovnosti ve výuce na vysokých školách.
3. Pokud se při hodnocení mé výuky ze strany studentek a studentů vyskytnou rozdíly vzhledem k genderu/pohlaví, mluvím na toto téma se studujícími a vybízím je k debatě o důvodech, které mohly vést k odlišným hodnocením.

SEBEHODNOCENÍ VÝUKY – IMPLICITNÍ PŘÍSTUP

Pedagogická komunikace

1. Ve svých kurzech se vyjadřuji genderově neutrálním jazykem.
2. Písemné materiály pro předměty, které vyučuji, mám vypracovány genderově neutrálním jazykem.
3. Ve studijních materiálech, které používám, se objevují stejně často jak mužské, tak ženské postavy (fotografie, ilustrace, příklady).
4. V mých studijních materiálech vystupují ženy a muži v rozličných a nestereotypních rolích (např. jako autoři/autorky, odborníci/odbornice, oběti či dotčené osoby).
5. Uvádím-li při ústním výkladu příklady, dbám na to, aby se v nich vyskytovaly ženy i muži v rozličných a nestereotypních rolích.

Učivo předmětu

1. Když prokládám odborné učivo ilustračními příklady, dokážu je propojovat s různorodými souvislostmi.
2. Při vysvětlování učiva beru v potaz rozmanitost zkušeností studujících, aniž bych se při tom opíral/a o předpoklad, že skupiny obou pohlaví jsou homogenní.
3. Když shromažďuji literaturu ke svým kurzům, dávám si pozor, abych zařadil/a odborné články jak autorek, tak autorů.
4. V souvislosti s odbornými články, s nimiž pracuji ve svých kurzech, dávám si obzvláště pozor na to, aby v nich byly rovnovážně zastoupeny autorky i autoři.
5. Jsou mi známy nejdůležitější poznatky výzkumu genderových studií v mém oboru.

Vyučovací styly a styly učení

1. Jsem si vědom/a, že existují nejrůznější výukové a učební směry.
2. Přemýšlím o svém vlastním stylu výuky.
3. Pro své vyučovací hodiny plánuji metodicky různorodé činnosti.
4. Vykládám tutéž odbornou látku vícero způsoby, abych tak nabídl/a různorodému sboru studentů a studentek různé záchytné body.
5. Vytvářím takové kontexty učení, které napomáhají studentům a studentkám získat hlubší pochopení učební látky.

Interakce během výuky

1. Během svých vyučovacích hodin si všímám, jestli se studentky a studenti zapojují do vyučování ve stejné míře (např. do diskuzí, do řešeršní práce a přípravy podkladových materiálů, během prezentací výsledků skupinové práce).
2. Obracím se stejně často, vzhledem k počtu přítomných, na studenty-muže i studentky-ženy.
3. Jak ke studentkám, tak ke studentům si zachovávám kladný přístup a mám stejná (proces učení podporující) očekávání.
4. Při práci ve skupinách zaujímají všichni studenti a studentky střídavě nejrůznější role a funkce.
5. Snažím se vystupovat proti stereotypnímu chování ze strany studentů či studentek během mých hodin.

Vyučující a porozumění genderu

1. Reflektuji své vlastní myšlení a jednání v učitelské roli z hlediska genderových aspektů (např. vliv mého vystupování, dělba pozornosti mezi jednotlivé studentky a studenty či délka mluvení k nim, signalizace uznání).
2. Kriticky uvažuji o vlastních počátečních předpokladech a očekáváních vůči studentům a studentkám, abych mohl/a identifikovat genderové stereotypy (připisování kompetencí, potenciálu, nedostatků).
3. Umím rozpoznat stereotypy nebo diskriminující chování studentů nebo studentek.
4. Jsem obeznámen/a s nejdůležitějšími fakty v oblasti genderových vztahů ve vědě a vzdělávání.
5. Víím, kde mohu získat odborné či metodické rady v otázkách genderu ve výuce.

Přezkoušení výkonu studujících

1. Dbám na to, abych ve stejné míře dával/a konstruktivní zpětnou vazbu studentkám i studentům.
2. Opakovaně se zamýšlím nad kritérii, která používám při hodnocení výkonu studentů a studentek.
3. Studující jsou seznámeni s mými hodnotícími kritérii.
4. Když přezkušuji výkony studujících, mám stejná očekávání vzhledem ke schopnostem a výkonům žen a mužů.
5. Mám vyšší genderovou citlivost, zejména co se týká aspektů nerovnosti mezi ženami a muži při ústních zkouškách.

Hodnocení vlastní výuky

1. Nezávisle na oficiálním hodnocení žádám o zpětnou vazbu k úrovni mých kurzů stejně tak studentky i studenty.
2. Usiluji o získání zpětné vazby k úrovni mé výuky od osob z různých sociálních prostředí (žen a mužů, studentů a studentek různých vědních disciplín či mluvčích různých jazyků apod.)
3. V části pro hodnocení vysoké školy požaduji hodnocení mé výuky rozdělené na základě pohlaví.
4. Poté, co obdržím výsledky hodnocení mé výuky, sdělím je svým studentům a studentkám a hovoříme o nich.
5. Při analýze výsledků hodnocení ze strany studujících dokážu uvažovat o souvislostech (a relativizovat) případné rozdíly v posudcích výkonů vyučujících.